

МАТИЦА.

ЛИСТ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И ЗАБАВУ.

ИЗЛАЗИ:

десетог, двадесетог и последњега дана свакога месеца на табаку и по.

ПРЕТПЛАТНА ЦЕНА:

на год. 4. ф., на по год. 2. ф. на три мес. 1. ф. Рукописи се не враћају.

ПЕВАЊЕ И МИШЉЕЊЕ.

(Једна панорама из наше лепе књижевности.)

(Свршетак.)

Онај, који није живио у свету са затвореним очима; кога је болела туђа боља; кога је радовала туђа радост; кога се тицала туђа срећа и несрећа; који је био кадар да осећа све, што осећа његов брат — ближњи; једном речи: прави песник, могао је да изучи овај сложни процес, што га ми зовемо људским или народним животом. Ти даровити људи, образовани сувременом науком, створише сувремени друштвени роман — епос XIX. века као што га назваше критичари реалисте. Сувремени роман преставља истински живот људски; роштво и зависност човека од свију прилика, што му их оставише преживела колена; његову борбу против свију тих прилика — борбу против политичке и друштвене тираније; борбу против незнања и сујеверице: против обичаја и етикета и т. д. Сувремени роман са својом дагеротипном истинитошћу и дубоком психолошком анализом живота постао је најсигурније средство да се изнесу на видик болести друштвеног организма, а у исто време и најсилније оружје да се пропагандишу нове мисли у масу народа. Друштвени роман савршено је непознат нашим песницима. У „Матици“ се подиже глас како наш народ у Аустрији пропада морално и материјално и друштво објављује награду за књигу у којој би се разјаснили узроци тог пропадања; на српској скупштини министар унутрашњи објављује, како се у кнежевини руши најјача потпора народњег богатства задруга; а државна статистика доказује ладним цифрама како се народна имаовина постојано умањава; по новинама се једнако виче,

како се код нас једнако шири луксус, довлаче туђе моде и туђи обичаји, који нас разоравају. Све то читају наши писачи: „новела“, „прича“ и „црта“ из народног живота, и све то неможе да их побуди да погледе мало другим очима на тај живот народни, па да виде како се неигра свугде коло, незвецкају свугде ђердани и нерумене се свугде образчићи у Срба и Српкињица; како има и других брига, много чешћи, па с тога и много озбиљнији но што је брига за драгим или драгом. Који је озбиљно проучавао наш породични и друштвени живот, тај је тек кадар да види из каквих се мајушних и заплетених узрока слажу такве крупне појаве као што су опште осиромашење и опште морално и материјално пропадање народа. Да изнесу на видик тај скривени процес, ту недокучиву борбу — најсветији је задатак правог песника. Наш друштвени живот заудара трудежом, а наши песници постојано сањају: миришу ружу, гледају зору, слушају славуја, или туже неком особитом тугом, тугом ситог човека, коју је истинито карактерисао брат Каравелов у „Матици“; а ако се додирну нашег живота, то бирају само оно што је „естетичко“, што задовољава „нежни“ укус лепих сестара кога су они искварили. Браћо песници! разлига је међу певањем и мишљењем.

Имамо још неколико речи да кажемо о нашој преводној белетристици. Она савршено одговара ориџиналној, што се објасњава тиме, што већином преводне оне, који пишу ориџинале и по томе они бирају преводне према својим погледима на белетристику. Страстне, фантастичне сцене (на пр. „Лука Долчи“, „Пливачи“, „Трубадорско срце“, „Београдске лепотице“, „Мач и муња“, „Потомак канова“, „Гусарски краљ“, „Тореадор“, „10 мил. долара“ и т. д.); љубавне интриге а често само празни вицеви (куда нарочито спадају несносне (?) приповеднице Јокајеве). Нађе се по која одозго посољена и немачком „пургерском“ нравственошћу као н. пр. „10 милиона“, али све оне не дају никакве ране уму, већ само раздражују нерве и успаљују младу крв. Човеку се престављају најфантастичније слике, то што наши естетичари зову „стварањем фантазије“, (ја то говорим по сопственом опиту, а сваки који се у младости занео читањем подобних сценарија може то посведочити) а то није ништа друго већ комбинације мозга оних различних упечатака, који су му остали од читања тих књига. А најгоре је то, што се млад човек тако навикне на дражење својих живаца подобним „створовима фантазије“, као пијанац на пијење спиритуозних пића, и то пређе у болест. После таког болесног стања нервне системе ништа није чудновато што нас наши песници осипљу својим љубавним сањаријама и што мозак уморен

неприродним начином није после способан да се напрегне никаквим озбиљним радом. Човеком овлада лењост и апатија

IV.

Говорећи о нашој лепој књижевности ја сам готово искључиво говорио о оним предметима, што су печатани у нашим листовима. Може ми се пребацити страстност, што неспоменух нигде и ваљане ствари, што се у њима налазе. На то одговарам ово: моја целъ није да расмагнам поједине предмете наше литературе, већ да одредим њен општи правац. Наћи ће се у нашим листовима и по која ваљана песма Јовановића, Јакшића и других појета (сатира Јовановића заузела би почастно место у ма чијој књижевности) и који честит превод: Дикенса, В. Хига, Гогоља и др., али ти су дошли савршено случајно, и њих је тако мало, да они савршено изчезавају у маси других писаца противног правца. Како се код нас мало гледало на правац литературни најочигледнији је доказ, што се у „Матици“ за ову годину печатала упоредо са критиком Каравелова приповетка „10 милиона долара“, која је противна свима мислима Каравеловљеве критике.

У нашој се књижевности подизаше више пута тужба на нашу публику, што је немарљива спрам књижевности. „Вила“ и „Матица“ у последње време доносише доста ваљаних озбиљних ствари, за које би сваки патриот желио да се што више читају у нашем народу. Али да се распростру извесне истине, наши листови дужни су да изоставе све измишљотине, које парализирају истине, што их они желе да распростру. Ту неможе никако бити изговор: „то је ради забаве.“ Забава која развраћа ум није забава већ деморалисање. Така забава може само сметати распростирању истине. То је толико исто, као кад би ко давао коме постојано слаткише, што кваре желудац, да га привикне јелу. Разуме се, да покварен желудац није кадар после да вари ни здраву рану. Забављати ум може само онај предмет, који му даје ране за мисли. Здрава забава неразликује се од праве науке. Докле наши листови небуду доносили такве забаве, донде ће они бити једнако више од штете но од вајде нашем народу. Јер донде ће они једнако гајити сентименталне госпођице и све нове и нове песнике подобне тима, о којима смо до сада говорили. Доказ су томе већина извештаја наших омладинских дружина, наша „села“, „беседе“, „балови“ и цео наш живот друштвени.

У Петрограду 24. септембра.

С. Марковић.

ПРОЛЕЋЕ.

Песме Јована Грчића — Миленка.

XVII.

Пролеће усрећило пастира.

Пастирче се замислило...	И разгледа цвеће росно,
На далеке мисли краје...	Прислушкује тице миле, —
Баш к'о да би тамо хтеле —	Чуди им се, каконо су
Од куда му сунце сјаје...	Складно песму удесиле!...
Погледује у висине....	„Здраво, децо милогласна!
Пита нешто небо мило,	Поданици сретни моји!
У срцу му осмех сијну :	Ко поджиже луче јасне —
Небо га је усрећило!	Тај нека вам јата броји!...”
„Ох, па „све“ зар мени даде,	П' онда гледа уза себе...
Што преда мном ево сјаје :	На свилено мотри стадо...
Љупка брда, доље миле —	Ох, како му срце игра!
Поносите земске раје?“	Ох, како га има радо!!
„Теби! Теби!“ — глас му јекну	Ко ће срећу „новог цара“
По сред срца среће пуна;	Да исприча, добар Боже!
„А с' неба ти сија ено —	Та врулица — тешилица —
Природина царска круна!“	Она јоште једна може!
И „царе“ се загледао	Па како ли јасно збори!
У злаћана своја брда, —	Ко је не би слуш'о радо!!
У стазицу многу, многу,	Па зар уз њу да не игра,
Што сребрном виру врда..	Да не цупне сретно стадо??
И царе се загледао	А пастир се осмешкује...
У границе презелене,	А њему је мило, мило:
Па их оком пита чисто :	„Бело стадо, благо нама,
Да л' гледате и ви мене?	Пролеће нас усрећило!“

СРЕМСКА РУЖА.

Приповетка из народног живота, од Јована Грчића.

(Наставак приповеткиног увода: У гостионици код „полу звезде,“ на имендан шантавог торбара.)

(Наставак.)

— Да, мамице! Баш сирота!

— Па реци јој, бога ти, нека их прво протрља змијином

кошуљицом, па онда испере у богојављенској водици, па ћеш видети да ће је одма проћи. Тако се и Мица из Баноштра помогла.

— Кашћу, мамице, хвала . . . Збогом!

— Збогом, рано, поздрави код куће! Па дођи кадгод.

У тај пар баш, ево ти сеоског добошара — Тәне, у солдачком лајберу са оловним дугметима, кога само зато никад не скида што се поноси кад каже да је био — бака! Ни до врајта није дотеро, — и гле, опет се поноси! Ал' да га чујете како добује! Не мож' да дочека раскршће, те и уз пут ено клепеће маљицама по затегнути кајиши. Нешто је забринут; мора да не зна добро на изуст оно, што треба да издобује; а то је велика срамота за ислуженог баку. На мети је. Око њега се слегла поприлична гомила радознали сељана, који на заповест чекају. Једни му гледе у добош, а други у уста. Прво су већином деца. Чујмо!

— Даје вам се на знање, господари! Сваки онај, који није платио царске — ту се загрцну — који није платио царске порције, тај нека дође у подне у варошку кућу (никад не каже сеоску); и сваки онај, који није платио општинске порције, и тај нека дође у варошку кућу. Који год не дође у варошку кућу, да у варошкој кући порцију плати, тај ће сутра у варошкој кући морати да плати штроф од два воринта сребра! . . .

На то заклетета још једаред по добошу — и камен му спаде са срца. Но, сирома, још се није све беде опростио! На несрећу његову, сретете га на путу старац Прекрповић, који се узалуд журио да доспе на добовање, и поче да га пита:

— Де, Тана, Бога ти, шта си добово?

Овај, и да да једном бака беше, никад, па ни данас, не уме у кратко да каже, шта је све добово, већ увек онако исто казује како је у судници на изуст научио, зато и поче на питање старчево овако да одговора: „Даје вам се на знање, господари! Сваки онај, који, и т. д.

Јаој! А што нам се раскречио китњасти четник пред општинском кућом? Ваљда зато да му сва пијаца види нову, дугачку сурдumu, ил' јагњећу шубару, са вуненом кваслом, што ју је натучо на велике уши. Он мисли: Бог зна, ко је он сад! Баш ко да је све село његово! Шипак! Ваљда што носи за појасом два пиштоља на кремен! И у руци наџак од месинга!.. Па како се укочио! Ја би х дао свој врат, да у себи сад ово мисли: „Боже мој, баш ти је ово сиротиња! Све сами пузавци, један другом прсте лижу. Код мога благородног солге у Илоку, тамо је живот! Оно су људи! овде свет нема ни поштена ручка!.. Па

какви тамо гости долазе! Кад зазвекте мамузе, а мени чисто срце заигра... Хеј, баш ти је ово пука сиротиња!

Ко што рекох, дао би свој поштен врат, да ово од прилике мисли; но и ја сам му у себи рекао: „чекај се мало, уволежу, видѣћемо ко ће дуже: ти и твој благородни солга ил' наши сироти сељаци!”

Но ма да нам се тај „господин“ баш тако распечио, опет га је зато зот Марцика, што код Сабовљеви ракију пече, својом калавом opakлијом немилице окрзно. Упутио се, ено, ка сеоском бунару, на коме Везилићкиња слушкиња хоће воде у крчаг да налије, ал' неможе да нагне здепасти кабо, јер већ две недеље, како пати од црног пришта на малом прсту. Марцика је милостив и поможе јој; но како је грдобан, запе, ено, шеширом за ледне свеће на крову бунарском од којих једна мора баш за врат да му је пала, кад се ко гуштер промигољио, прохукнувши: брр!

Ал' што да вам ређам баш све; а нисам рад, да вам спомињем и оно, што нисам баш сам видио. Мало по мало, ~~и~~ и пијаца се разиђе.

У том опет запришта малено школско звонце и приљежни ђацићи посукташе из школе. Сад су веселији; ~~и~~ а и како не! Два мала брата, — незнам како се зову, — заостали сасвим иза осталих и крећу се сасвим старачки, ~~и~~ полако. Ваљда зато, што онај млађи никако немож' да се нагледити танкога стихара са силним чипкама и разнобојним пантљичицама, кога је кући на прање понео, и што онај старији опет сваки час брижљиво загледа у мастан апостол, у коме шарену залогу никако да намести! Баш дођоше спрам мене.

— А ко ли ће то да чита апостол сутра?

— Ја, одазва ми се апостолоносац на брзу руку, баш ко да је једва дочекао, да га тако упитам.

— А ко ће то да се облачи сутра ~~и~~ у чираке? ~~и~~ Запитао опет оног другог.

— Нећу у чираке, већ ~~и~~ у рипиде! Поправи ме овај на то поносито.

Затим одоше... Ал' ко да чујем, како онај један све једнако певука: „Ко галатом посланија, сјатаго апостола Павла ^аче-е-е-ни-је!”

На то ево ти од некуд и кума-Торбара, прекреће се, ко ~~и~~ незнам ко!

— А, добро ј'тро, кумашине! А од куд? ~~и~~ Запитао га набрзо.

— Ево купио сам мојој кобили улар и гледо сам мало кукуруза на пијаци; а Бачвани нам баш сада одоше!

— Е да? Бога ти, куме, ту му приђем ближе, — а шта ти

к'о велиш на речи оног цигана? Да ви'ш, мени се баш ни мало не допадају.

— Хм! дао би Бог, да буде добро, ал' и мени се, куме, да ви'ш, не свиде. Онај циганин, оно је неки обербешешак! Добро, што га мало испрашисмо!

— Та знам га сад, као црни петак; приповедићу ти првом приликом. Зликовац, да не мож' већи бити! Сирома Младен, да Бог да сретан да буде.

— Видићемо, настави ми реч торбар и пође.

— Збиља, куме, — зауставим га још мало, — а што, Бога ти, не рече синоћ све што си опазио у облаку, знаш, о муњи, грому, и како се киша и снег прави?

— Е, што! Видио си ваљда, да Мића и оно друго једва вероваше; а прзница је, да би се и самном још потуко, сад сам га баш негде видио, набубрио му нос, к'о кисела паприка, како га је неко синоћке ожего. Баш, Бог да прости!

— Иди, кумашине, иди, баш си враг!

— Збогом!

— Збогом! И оде.

То је пре подне. После ручка изазва ме из собе пре свега малена тамбурица из бербернице мајстор Стеве. Мајстор Стеви кумујем, па га зато почешће и посећујем. Хајде баш и сад.

Баш сада оштри, ено, бријачице, па се жести, што је једну преоштрио. Да видимо како је у његовој берберници.

Врло је малена, па ћемо зато и да говоримо врло мало. Слева на дувару висе, ено, неколико кљешта за чупање, крхање и ломљење зуба. Ја зато баш тако велим, јер су те исте кљеште и мени једаред, к'о детету још, један кутњак преломиле, почем га нису cadre биле да ишчупају!

Врло добро памтим, да сам тада највише „златни мушица“ у животу видио. Покрај тих споменутих, страшних кљешта опазићете на малој потавнелој полици два жута чанка и једну тавицу, а уз њу три — четир котура жица за тамбуру, која се уз полицу, ено, отегла. У буцаку, до малог креветца са кожним јастуком и шареним ћилимом, усправио се дугачки дреновац, кога муштерија, којој мајстор Стева крв пушта, у руци окреће. Сад узмите још да на гредици чаме неколико вуната црног сапуна и уз њих једно два тестета измрљаних карата, којима се сељани по кадкад^у свецем играју „оплитана“ или „краљева“, па је све ту. Још погледајте ка маленом прозору, па ће те опазити у њему повећу суву грану, по којој штигљица и сенице скакућу, онда баш ни-

шта друго немате да видите, до — брат Ћиру, који баш сад, ево, долази у берберницу.

Пијан је; не би иначе тако брзо сео на широку столицу. Ретко да је кад и трезан. Он лети пошива кровове по селу, а зими леки вуруне или пече где ракију. Уз то знаде доста народних песама и приповедака. И ја сам неколико искамчио, које ће те скоро и чути. Он само онда приповеда, кад је — пијан. Кад је случајно трезан, ~~т~~ он вели, да незна ништа, док се не опије. Тада му тек долазе мисли, баш ко неким „версификаторима“ — песме.

— Па одкуд, брат Ћиро? Запита га.

— Немој да ме питаш, брат Јоцо! — И поче на то да пљуцка без краја.

— Збиља, ти ми обрече, Ћиро, да ћеш ми прикасти коју песму, па још не одржа реч.

— Па сад ћу.

— Па де, море, баш ми је по вољи!

— Хоћу; ал' само једну; а сутра на вече чућеш и више кад станемо пећи ракију код тебе у ракиџиници.

— Па кол'ко ти драго!

На то овако започе:

Све руже лепо цветају,	А ти ми, Сидо, још боље!
Ал' мала Сидо још лепше!	У ружа лишће румено,
Све руже лепо мирише,	А лице твоје још већма!
Ал' мала Сидо још боље!	У ружа стасак танани,
У ружа лишће румено,	А твој ми, душо, још тањи!
У Сиде лице још већма!	Но ружом, погле, бодљике —
У руже стасак танани,	А ти ми немаш замера!!
У Сиде стасак још тањи!	Ал' вели Сидо гиздава,
У ружа бодље промичу,	Ал' вели момку гаравом:
Ал' Сиди нема замера!	„О, немој, момче млађано,
То вид'ло момче гараво	О, немој хвалит' — красоту,
Па пође Сиди гиздавој:	Већ питај мајку стару ми,
„Ој, Сидо, душо гиздава,	Па хвали моју — доброту!
Где руже цветом цветају,	Красота с цвећем процвета,
А ти ми цветаш још лепше!	Красота с цвећем — увене...
Где, руже лепо мирише,	Доброта, момче, — никада!..

Тако заврши брат Ћира.

— Е, хвала, хвала! — захвалим му се љубазно и почнем да је уписујем у свој ноџиц.

— Немаш на чему, брат Јоцо!

Тек што ово неколико речи проговорисмо, утрча у бербер-

ницу мала Љубица, комшијско дете, и поче да муца: Хајдете, браца Јоцо, дошла је мамица Чупићева, да јој прочитате једно немецко писмо...

— А одкуд, голубице моја?

— Па ја не знам.

— Па зашто не знаш?

— Па зато! Одазвав ми се у смеху и одскакута преко снежне улице кр мали скакавац. Одем из бербернице.

Тек да се попнем на мале басамчиће што у ходник воде, ал' у тај мах баш истрчаше комшијска дечица, братац и сеја, са клоњом од бундеве у коју се — што би по радости њиховој ко судио — ктица уватила. Застанем мало, да их прислушам.

— То је штигљиц, брацика! Примећује сестра.

— Није, већ сеница, поправља је дечко.

— А одкуд то знаш?

— Па штигљиц не пева: ђиври, ђиври, ђију ђи! већ овако: ђику, ђику, ђи, ђи, ђи!...

На то седоше обоје на малу клупу пред кућом; девојка, као старија, поче да покуша, да ктичицу извади.

— Пази! опомиње је братац, загледавши се нетренимице у клоњин просек.

„Халов!...“ Одлети им ктица, и поче радосно да цвркуће у слободном зраку. Тога стика прену бундева на сто комада, а коштуњац орах откотрљао се баш до по пута. То само још опазих, где брат сестрицу кроз плач одвија у авлију... — Мила ктичице! Како се радујеш лепој слободи! Једнога тренутка тек окивала те тамница, у коју те невина дечица домашише, да те после тим већма милују; а ти се отрже из руку њивих и певаш опет ко на ново рођени по вољи! О певај, певај! благо си ономе, ко живи и пева у слободи! Сироман народ мој, узданем дубоко и уђем у кућу. У соби ме збиља очекује мамица Чупићева, и седи у разговору са мојом мајком, но како ме опази, пружи ми дркћући дугуљасто писмо, које је из вунене мараме брижљиво одвила.

— Шта је, мамице?

— Јо, рано моја, писмо од мога Милана, па да ми га прочиташ. Промуца старица дркћућим гласом и загледа ми се дубоко у очи.

Погледим пре свега на потпис, — беше коронинска регимента, — и прелетим једним погледом ситне редове. Одједаред, чисто осетим, како ми се лице зажарило, рука ме издаде...

— Шта је, рано моја? Запита ме брзице бледа мати Миланова.

— Ништа, мамице, ништа: још је у болници, ал' ће дати Бог...

— Јој, мени несретници! Па реци, 'рано, реци — умр'о је, је л', ох!

Неисказани плач потресе ми у тај мах и онако узбуњено срце.

Хтедох да је уватим за бледу руку и да је тешим, ал' заман. Тек осетих, како ми истрже из руке жалосну пошту, коју грчевито стиште на срце, и затим је несташе у одаји. За њом изиђе и моја мати, ја остадох самац, и упињох се, да се прикупим. То ми тим теже испадаше, што зачух, како се тек у ходнику несретница грува у прса. Сирота мати! Ох, слатка речца: мати! Какву ли голему тајну скрива она у себи! Каква ли неисцрпна љубав из ње извире! Љубав, из које се за дуго дижу стубови блаженства, који се у часу једном често опет руше у прах, ал' свети прах! Ох, слатка речцо: мати! Како се премило одзиваш у пуном срцу; а како тужно одјекујеш у празним недрима! Благо си мени, кад ме радујеш, ох, благо, благо! Таде су сада они измишљени осећаји, који се туђинцу казују! Сада их текар у ништоту отправљам; сада их тек из дубине душе презирем. Ох, није то празна речца: мати! Парче артије, што се на столу бељасало, беше довољно да прими ову песмицу, коју ми најчистији усхит приказа.

М А Т И.

Ох, како је пољуб^о врео

Којим мајка чедо буди:

Та њиме би живот цео

У детиње вргла груди!

Ох, како је речца^о мила,

Којом мајка чедо кара:

Та у њој је тајно скрила

Своју љубав из недара...

Ох, како је брига^а веља,

Која мајки чело мути:

Та муња јој срце стреља

И најмање што кад слути...

Ал' далеко већма јоште

Потресају мајку сузе,

Кад проучи црне поште

Да јој самрт сима узе...

Ту јој нада^а пала њена!...

Па се гробу гиба јаче...

Та жива је сарањена; —

А теши се тим, што плаче...

На то ми баш уђе мајка у собицу, очи јој пливају у сузама, полетим јој усхићен, и притиснем јој врео пољуб на глатку руку.

Она ми дубоко погледи у невеселе очи...

(Наставиће се.)

СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ.

(Из збирке Ђорђа Рајковића.)

61.

Откако је Пожега постала,
 У њој није сирота остала,
 Долим једна сиротица Мара;
 Мајка јој се у Лимбер удала,
 Одвела је Стипу и Ивана.
 Кад је Иво женидбе дораст'о,
 Њему мајка тражи дјевојака;
 Нађе њему сиротицу Мару.
 Кад су они на вјенчање пошли,
 Ваздан и' је киша препадала;
 Кад су они у ложницу легли,
 Громови и' сву ноћ препуцали.
 Пита Иво своје миле Маре:
 „Откуда л' си, чијега л' си рода?“
 „Ја сам рода из Пожеге града,
 „Мајка ми се у Лимбер удала,
 „Одвела је Стипу и Ивана.“
 Ал' говори прелијепи Иво:
 „Ако сам ти кад јабуку дао,
 „Братац сеји од милоште даје;
 „Ако сам те када пољубио,
 „Братац сеју од милоште љуби.“

62.

Сам се Јоза по Карловцу воза,
 Сам се воза, сам се Богу моли:
 „Дај ми, Боже, љето ладовито,
 И у пољу жито племенито,
 Скупио би тридест жетелица.
 Ужиња се момче и дјевојче:
 Уже момче триста и три снопа,
 А дјевојче триста и четири;
 Кад у вече рујно вино пити:
 Попи момче триста и три чаше,
 А дјевојче триста и четири;
 Кад у јутру бијел' данак свану,
 Младо момче ни главе не диже,
 А дјевојче ситан везак везе.

63.

Прело купи Паун-беговица
 Сто момака, другу дјевојака,
 Момке меће у доње собице,
 А дјевојке у горње чардаке,
 Стражу меће мишка маленога.
 Кад је било ноћи о по ноћи,
 Стаде вриска мишка маленога,
 Састаше се момци и дјевојке;
 Свакој дјеви по мамак запао,
 Не западе Марици дјевојци.
 Љуто куне Марица дјевојка:
 Бог убио Паун-беговицу!
 Свакој дјеви по момчиња дала,
 Али мени сиротици није.
 Ал' говори Марица дјевојка:
 „Бога теби, Паун-беговице!
 Дај ти мени млађана јунака,
 Волим млада него товар блага.“

64.

Шену жела Сенија дјевојка
 Ваздан жела, снопље не везала;
 Кад је било око по дне дана,
 Ал' говори Сенија дјевојка:
 „Тко би моје снопље повезао,
 Дала бих му лице обљубити.“
 То слушао чобан од оваца,
 Чобан дође на снопље повеза:
 „Дај, девојко, да обљубим лице.“ —
 „Иди мени водице донеси,
 Онда 'ш моје обљубити лице.“
 Кад је њојзи водице донио:
 „Дај, дјевојко, да одбљубим лице.“
 „Ид' отале, млади чобанине!
 Ако с' моје снопље повезао:
 Твоје стадо по мом стрњу пасло;
 Ако с' мени водице донио,
 Ти си самном заједно попио —
 Не ћеш мога обљубити лица!“

О РАЗНОМ ЈЕСТИВУ И ПИВУ.

По А. Бернштајну од Васе Арсенијевића.

(Наставак.)

Желудац је људски тако зграђен, да само мало сирових јела може да ствари. Као што је пића из грашка увијена у обмотач, у љуску, исто је тако у свакоме органскоме јелу права питна материја обвијена љуском, коју зовемо ћеља. У кртоли је н. пр. скроб, који је питан, обвијен милионима малих ћеља, од којих платна не може наш желудац да свари. Добрим стакладима за увељичавање можемо видети те ћеље појединце; слободним их оком никако не видиш. Кад би јели кртолу сирову, то би се те ћеље са својим скробом из тела излучиле. Но кад се кртола куха или пече, то се распрсну ћеље, јер се рашире у топлоти, и скроб је онда слободан. По што животиње имају такав желудац за варење, која су у стању да растворе најтврђе ћеље, по што н. пр. голубови са свим сиров грашак гутају а и варе, има човек духа, који га учи, како ће да готови себи јела и како ће моћи све оно јести, што и животиње једу.

Кухање је за човека исто тако природно, као и жватање, јер жватање, дробљење зубима, у животиња, које се биљном храном ране, није ништа друго, но разбијање ћеља. Животиње, које немају зуба, н. пр. тице, имају особито снажан желудац. Али исто би тако неприродно било, кад би во, који има зубе да дробити грашак, гутао га цела, као што га гута голуб, као што би неприродно било, да човек дробити сиров грашак као во.

Оно, што се зове често вештина, код човека је то што и природа; јер његови духовни дарови јесу природни дарови.

12. Нека нико не држи за голу облапорност, кад човек пробира јела и кад се храни најразноличнијом храном.

Човечије је тело прометнуто јело, које је сам појео. Душа ваља, човек може неко време живети и о хлебу и води, али човечије је биће тако разноврсно, његова су својства тако многостручна, његово делање и рађење, његове страсти и његови нагони, његове потребе и жеље, његово мишљење тако је разноврсно и тако промењљиво, да му и тело, које је носилац тих разноличности, мора бити зграђено из најразноврснијег градива.

Сматрањем је докучено, да су животиње, које се хране само једном и истом храном, сила тупље, него оне животиње, које се хранише разноврснијом храном. Да, и доказано је, да јела могу са свим преобразити природу животиња и проврћи их у са свим другојачије створове. С правом почиње славни Молешот своје

дело: „Наука о јестивима“ овим речима: „Храна је учинила дивљу мачку домаћом мачком,“ и тиме показује, како храна мења природу животиња, како им и тело мења. Што је пак цивилисани човек друкчији и виши, духовно живљи створ, него дивљак, то имамо узрока приписати и ономе нагону, који учи човека, да не спадне у својим јелима на најпростије, него да разноврсним јелом прибави својему телу и разноврсна својства.

Природа је пак сама дала човеку најсигурније знаке, по којима она држи за добро, да он узима различних јела себи.

Животиње, које се биљем хране, и животиње, које се хране месом, са свим тачно се разликују телесно једно од другог. Зуби у биљождера су широки и горе затупљени, као наши кутњаци. Они су за то, да раздробе биљне кончанике и да разбију ђеље, у којима је пића; а месождери на против имају оштрљасте зубе, као што су наши очњаци, да би могли раскинути своју храну. И желудац у биљождера има више одељења, која врше разне послове. Јер из биља не постаје тако лако крв, као из меса, које има у себи већ готових крвних материја. Биљождери су по највише преживари, то јест, храна се из првог желудачног одељења повраћа опет у уста, где је зуби још једном дробе. У месождера није тако. Најзад су у биљождера црева дугачка, јер у њима бива последњи посао претварања у крв, и што је тај посао у њих знатнији, него у месождера, у којих су црева кратка, јер је овде већ у храни крв готова, образована.

Кад погледимо сада, да човек има како напред секутиће, тако и са стране оштрљасте очњаке и остраг кутњаке, да му је желудац уређен за варење како биљне тако и меснате хране и да су му црева така, да могу обе те врсте хране прерадити и у крв претурити, то не може бити никакве сумње, да му сама природа налаже, да мења своја јела и да узима себи разноврсну храну.

Па кад још уз то приметимо, да месо само прави животињу дивљом, брзом и лукавом, а биљна храна опет питомом, издржљивом, али духом лењом, то не можемо одрећи уплив хране на својства телесна и морамо увидети, да би се огрешили о човеково опредељење, кад би га хтели противно природи његовој привикнути на једноврсну храну.

Пример о мачки је врло поучљив; видимо на њојзи, како ју је храна преобразила и телесно и душевно. Дивља мачка има кратка црева и крвожедна је и грабљива; припитомљена мачка има дугачка црева и тек се по кад и кад изда, од какве је природе својим лукавством и препреденошћу. Из тога видимо, да из

разноврсна препитавања постану и разноврсна својства телесна а и душевна, а из тога опет излази, да природа, која је човека образовала за разноврсну храну и која је обдарила човечији дух разноврсним својствима, — и то хоће, да се човек и храни храном разноврсном и обилатом.

После те мале приутоге, бацићемо сада лак поглед на сама јела, и то о ручку, за који се узима с правом разноврсна храна.

13. О ручку имају највећу улогу: чорба (јуха), вариво и месо.

У истини је то тако ваљано спајање, да би могли рећи с пуним правом, да је фини такат домазлука пре, него и сама наука, пронашао, шта је ваљано и добро.

Али прави такат учи жене и како ће та јела тако поредити, да једно друго допуњују, и да сваки део даје телу по нешто, што другоме мањка.

Главна јела човечија деле се у така, која дају масти, и у така, која дају меса. Сва брашнава јела дају телу особито масти, сва беланчаста јела дају телу особито меса. Но за одржање тела је потребно, да човек осим тога узима себи и соли, из којих ће постати кости, коса, нокти и зуби.

Наша се кухиња стара одиста за све то. Пре него што је још испитала наука, за што да се једу баш таква јела, већ су помњиве домаћице тако уредиле своје кухиње, да су са свим подмиривале природне потребе. — Али не само те материје, него и начин, којим се оне готове, јесте битан за препитавање, и домаћа храна може с пуним правом служити као поводац за научно разматрање.

Помњива домаћица ће пре свега поставити месо на ватру и постараће се за чорбу и добро кухано месо. Она ће претпоставити говеђину другоме месу, јер у говеђини има мање масти, а више беланаца и месна влакнца, те ће с тога она дати бољу јуху и снажније месо.

Кухањем добија месо више питности. Пре свега је ту много поможено варењу. Задаћа је кухињи, да олакша сварљивост и да заштеди желутцу посао. У сирова су меса питни састојци затворени у ћелама, које су лепљиве. Кухањем омекша и опусти лепак и пређе у чорбу; сам тај лепак од чести је питан. Кухање има пре свега ту цел, да раствори лепак од ћела. Кад се лепак раствори, онда се ослободи права пића меса и желудац је не само лако прими, да је свари, него је нађе већ толико готову, да је може лакше прегурити у крв.

Али пре но што се почне кухати месо, одлучи се од повр-

шине његове беланце меса и смеша се с водом, те тиме добије и чорба неку питност. Доцније, кад се већ вода куха, беланце се згруша, чорба постане бела, као да је у њој беланце од јајета, а из меса излази све више и више материја, и јуха постане снажнија. Међу тим се разлије маст из меса и соли се иза њ растворе, тако, до добра чорба одузме месу много од готове снаге, али та снага остане у чорби, а кухано месо лакше комадају зуби и лакше желудац вари. Ниједна домаћица не ће уз то заборавити, да посоли чорбу. Со се брзо раствори у води; али у истој мери, у којој месо излучује из себе честице и води их уступа, у тој мери и месо прима со у себе, чиме ће постати не само кусније и сварљивије, него и питније. Тек у новије је доба призната важност соли као хранива, јер како тканине човечијега тела, тако исто и крв а особито хрскавица потребују соли за своје образовање. Дobar ће пољски привредник за то коју прегрш соли помешати међу пићу својој марви, а искуство учи, да од тога постаје марва снажна и да је то добро пита.

Душа ваља, има више прилика, где је човек рад имати мање добру чорбу, а за то опет месо снажније. У таквој се прилици не сме месо преставити у хладној води, него тек онда, кад вода почне врити. Чим дође месо у такову воду, то се згруша беланце на површини меса и затвори је, те не могу питне честице да изађу иза њ. И печењем у пећи, где не покрива вода месо, постане исто то, а при томе ће постати још и оцатна киселина, од које месо омекша. Важније и боље је међу тим за кућу, да се справи добра чорба и да се њома одпочне ручање.

Јер ко је цело пре подне радио, томе желудац треба пре свега хране, којом се не ће много мучити, а чорба је управо таква храна.

14. У чорбу метнуће обично газдарица по штогод од теста, и то је са свим на своме месту.

Чорба има у себи лепка и беланца и ти се састојци у телу претворе у месо. Али не само животињско тело него поглавито радеће, послујуће тело потребује таквих јела, која ће се претурити у маст. Јер маст помаже зној и дисање, што је при раду и послу преко потребно.

У чорби дакле, која има само таквих састојака, који месо дају, врло је уместно, кад се укуха што, што има у себи брашна и од чега ће се образовати маст у телу. — Сад је све једно, ма шта изабрали за то. Може се узети готово брашно или грис или тарана или пиринач и друго што тако, увек је главни састојак у њима скроб, који већ постаје шећеран, па се после

у телу претвара у млечну киселику и најзад у маст. Разлика је само у томе, што у једној или другој врсти има мање или више скроба. Највише скроба има у пиринчу, због њега га живахна деца тако радо и једу. У сто фуната пиринча има осамдесет и пет фуната скроба, а у сто фуната шенична брашна једва ако буде шездесет и четири фунте скроба. Паметна ће домаћица дакле знати, да ваља пиринча мање да укуха у чорбу, него ли брашна. Грис и тарана једва ће имати половину скроба, што га има пиринач.

(Наставиће се.)

ЗАЛИВ КОТОРСКИ.

Путничка црта

од Л. А. Томановића.

(Свршетак.)

Котор је од прилике био у истом одношају према србским краљевима као што бијаху талијански градови према њемачким краљевима у то врјеме. По једној дипломи краља Радослава то би се дало извести, ће се потврђују све старе слобоштине и земље што је краљ Ђорђе дао Котору још 1115, као награду за „вјерност властеле которске.“ Од год. 1178 до 1215 припадао је грчким царевима. Но после опет србским до смрти цара Уроша. Котор је и своје новце ковао за вријеме Стефана цара и Уроша, чија су имена са сликама била с једне стране, а с друге св. Трифона. Отуд су се и новци звали „трипунци.“ По смрти Урошевој Котор се преда Мађарима, али Марија кћи последњег Арпадовца Андрија III. дарова га Твртку што јој је држао страну против Карла Роберта Наполитанског.

Под владом Остоје Кристића отргоше га из руку босанских краљева, но пошто је поплава турска све већма им грозила, придадоше се с уговорима млетачкој републици, између којих је био и тај по ком су властни били изабирати себи „покровитељство“ у случају да би их ова оставила. Ал' да је то ко напоменуо Наполену, кад је по Кампоформиском рату земље дијелио као ђедовину, грохотом би се био насмејао...

Сада Котор са свом Боком постаје играчка преко зелених столова... На Кампоформиском миру припаде под крило двоглавог орла аустријског; а на пожунском услед побједа Наполеонових

код Улма и Аустерлица побједитељу истом. Но се Бокези договоре са Црногорцима и с Русима, те бијаху с флотом по јадранском мору, да заузму градове прије него их Аустријанци предаду Французима; и тако би, — на усљед чега виђесмо напред како свети Петар у савинској цркви здружену браћу поздрављаше, која је имала Французима на пут стати, и заиста стаде. Но по сље године дана у тилзиматском миру покровитељ Боке и Црне Горе мораде прву сасвим тадашњем насилнику предати, и владика са својима оде на Цетиње, и Бока паде у руке Французима. Год. 1813. пошто је био принуђен Наполеон из Русије бјегством се спасти, владика Петар са Енглезима опет заузе Боку, у сљед чега у Доброти црногорске војводе и представници свијех община бокешких подпишу акт, по ком се Бока и Црна Гора у једну државу спрежу и установе одма привремену владу под именом „централне комисије“ из Бокеза и Црногораца којима је владика предсједавао. Но год. 1814. опет се мораде владика у своје горе вратити и опет се разви у Котору аустријски оро.

Котор има троја врата, која одговарају трима путовима, који воде у Котор: од сјевера морем из залива, од југа сухим преко Тројице из Будве и Грбља, а од истока низ планину из Црне Горе. Овим путовима три пут на неђељу у пазар долазе Црногорци и Бокези из свега залива.

Котор броји мало више од две хиљаде душа, од којих је већина православна; а сва Бока са Паштровићем до близу четрдесет хиљада, од којих три дијела православних.

Но нијеси, Србине, твоју прву дужност учинио прије него си ногу на которском бријегу ставио; а зар незнаш на каквом си кобном мјесту? Ту паде Данило Петровић жртва паклене зависти и освете, и непријатељског злата од србске руке! Но што да чиниш? Или да на то мјесто метанишеш, ил' да над њим све громове, сва проклетства зовеш? Згази под ноге убојице Данилове, завист, освету и злато; а изгунни прса искром Данилова духа!... То чини, прије него што ногу на бријег которски метнеш, ђе

Паде Данило дика рода,

Ал' му оста глас,

Да великим замишљајма

Ободрава нас!

Описујући положај и купљећи успомене бокежке, не свратисмо се да завиримо и у друштвени живот бокежки. За прости народ већ се зна, он свуд једнако живи, но како се живи по тим

селима, што су толике вароши, само што по њима незвекећу сабље и не тутњи бубан, нити је виђети укочена бурокрана ма ни ушијера му, нити се ту какве трговине воде, него само село у највећој тишини живи. — Како ту живе те несрећне друге? рећи ће госпође и госпођице што су научене варошком и градском животу. — Оне, лијепо, љепше од вас. Са свим да се од вас неразликују у углађености западњој ни у длаку, него само можда што је на њима укоченија свила и теже злато него на вама и што незнају талијански као ви: оне сву кућну радњу извршују, па и перу, воду носе и ако ћете још маслине купе. То није ништа зазорно, него је зазорно која тако нечини па бива прва капетаница. Дође ли празник, оне иду једна другој у подне пошто су кућу средиле, и ту се разговарају. А госпођице бједне? И оне тако. А када залади изађу на шетњу, ил' сухим, ил' лађицом по тихом заливу танко попијевајући!

— Па је ли то све?

Ово је свагдањи живот. А о покладима игре народне и загонетке замијењују ваше балове. О Божићу уз бадњак покрај огња певају, а о свадбама изпред двора коло воде и певају са свим крењолинима. “Иду у баштину па довуку по кош разнога воћа, гоје цвијеће, и т. д. па није ли љепши њиов живот од вашег скученог и монотоног? Тако дјевојке, јер се неназивљу госпођицама; а жене, тако се госпође зову, свагдањи живот зачињају са драгим обичајима народним; иду о крсним именима у свој род и код удатих кћери на бабине, на вјеридбе и на сјете. — И тако раде, држе се народних обичаја и несмета им то ништа да се опет с вама, грађанке, могу упоредити како у спољашњој тако и у унутрашњој углађености.

Мушки пак већ од петнајст додина почну одити по мору; када дођу дома за које вријеме, име остављају, пак за вазда онда ћеш их наћи у којој бутизи ће се разговарају о свом занату и о политици.

Дакле док Бокез иде по бијелом свијету да донесе дома, Бокезица, као права домаћица, чува мужевљу муку. Да ли су такве и остале?

Ова математична тачка наслагана и голим каменом и плодном земљом; окићена и високим сурим врховима и низким китњастим брежуљцима; задахнута и планинским свежим ваздухом и морским јужним зефиром; опасана бијелим кућама, застрта маслином, трешњом, вишњом, смоквом, шљивом, дуњом, бајамом, орахом, јабуком, лешњиком, лозом, рогачом, крушком, прасквом антиферком (или армелином), мурвом, шипком, паранчом лиму-

ном; заливена бистрим водама са најукуснијом рибом и морским плодовима; препуњена споменима и илирским, и римским, и сараценским, и турским, и млетачким, и мађарским, и грчким, и бугарским, и француским, и енглеским, и руским, и србским — успоменама србским и тужним и жалостним, али све славним; ова је тачка мјесто ће се састају од истока Зета, од сјевера Црна Гора, а од запада Ерцеговина, ће се љубе те три сестре, првородне кћери славе србске!

Ето Србине залива которског!

Из „Првенца.“

ПОДЛИСТАК.

Две пријатељице.

Врло забавну и поучну студију даје нам у друштвеном животу женско пријатељство, или боље она нежна свеза између женских, што се издашно пријатељством назива. Нећу да овим тврдим, као да женске у опште несу за пријатељство створене; моје искрено поштовање женскога рода одавна би ме оставило, кад бих тако што озбиља помислио: женска је исто тако поуздана пријатељица, као што је човек поуздан пријатељ. Ја мислим само на оне намахне симпатије, што неко време све боје пролазе, да се најпосле просто као ватромет разиђу. Така назови пријатељства склана по највише случај, наиме овај, који се до части правила уздигао: чују госпођа или госпођица А. и Б., да се једна о другој повољно изразила, за цело ће тада госпођа или госпођица А. и Б. у десет прилика девет пута покушати, да се приближе, и пет ће пута на дуже или краће време пријатељице бити.

Правило је по себи доста јасно и оснива се на особинама срца, што опет није искључиво својина женскиња.

У красно накићеној дворани читаоничкој код „Трубача“ у П. била је беседа. Нећу да вас мучим набрајањем и критиковањем свега, што се свирало, певало и декламовало, јер то можете сваки пут у „Застави“ читати, а и иначе знам да се наше лепотице слабо за то интересују. Милије ће им бити, кад чују, да је после беседе игранка била. Женскиње би радо играло, али играча слабо, они који су за то, натраг су у одајама, где се једе и пије, те многа играчица мора и без невоље першун да продаје.

На једном дивану на страни спустила се једна госпођа, да се мало одмори. Лена, тридесетоголетна госпа са избраном тоалетом и отличним понашањем у свом њеном кретању красно се издавала у оквиру такве сјајне свечаности. То је била госпођа Бакалићка; њен муж седио је за столом у једној оближњој соби.

Тек што се госпођа Бакалићка на дивану наместила, а господин Ци-

врић приступи к њој. Он је имао царску јаку, но иначе није био баш интересантан. У осталом није ни могуће, да човек увек интересантан буде, и разговор о температури у соби и напоље увек је бољи, него кад се н. пр. почне са: „Небројне су биле тешкоће, које је Србија победити морала док је до своје данашње самосталности дошла.“

Циврић, који нити је икад што у свом животу победио нити самосталан био, почео је више природно: „Добро вече, милостива!“ рекао је и поклонио се.

Госпа одпоздрави немо.

— Смем ли тако слободан бити, да мајушни ћошчић дивана поседнем, што га није ваља кринолина покрила?

Госпођа Бакалићка била је тако услужна, да званичнику место направи, што јој иначе при најбољој вољи неби за руком пошло, да није мали сувоњав господин врло мало простора за себе требао.

— Мора се допустити, рече Циврић, кад је сео; ви имате такав начин у оделу, који је само вама својствен. Ја мислим, ви сте у стању, да из најпростијег цица најкусније одело скројите.

Госпођа Бакалићка смешила се готово неприметно за својом лезезом и рече: Мислите?

— Што тако ваш покорни слуга мисли, није никакво чудо — много ласкавије би за вас било, да је и женскиње спрема вас правично.

— Женскиње?

— Да како. Пре по сахата састанем се у руљи с госпођицом Антоновићевом и употребим случајни састанак на то, да мало своје идеје изменим. Јесте ли приметили госпођу Бакалићку? запитам је; како је опет лена вечерас! — Ја је никад несам друкчију видила, био је одговор. Она се тако укусно одева, да би и мање дражесна особа у такој тоалети у очи пасти морала. Ту се растанемо и мој одговор изостане; какав би био, можете од прилике сами знати!

Званичник је сасвим тихо уздахнуо, но госпођа Бакалићка није то опазила и рекла је после мале почивке: Чудно ми је, како је госпођица Антоновићева тако дуго неудата могла остати.

— Е знате, мало имања, примети Циврић.

— То ће можда узрок и бити, али интересантна, красна женска, на при том много духа, много лектире —

Госпођа Бакалићка уједаред застане. Госпођица Антоновићева изашла је из једне побочне собе под руком свог адвокатског ујака. Циврић скочи и повиче: Је л' те, милостива госпођице, нешто вам је у ушима зујало? Тајна нека сила овамо вас је довела?

— Овај пут била је та сила само адвокат, одговори госпођица смећећи се.

Ујака је немило дирнула речца „само,“ што ју је његова нећака пред адвоката метнула и удали се.

Госпођа Бакалићка предусретне пријатељске намере сувоњавог званичника и рекла је неколико занета лепих ствари као продужење њиховог разговора. Госпођица Антоновићева гледала је дугим, врелим погледом лепој госпи у очи и стиснула јој је двапут руку; беше то тренут пун светиње — две су се душе спојиле. Много говорити није било више могуће. Сијасет њих поврвило је у дворану; али госпођа Бакалићка узе госпођицу Антоновићеву под руку и заједно одоше у собу за јело. Тиха пријатност сјајила је у њиним цртама — девојка је могла тек пруженим јој посланицама своја уста блаженог осмеха опростити, што се у угловима тврдо настатио. Пријатељице проживеше у највећем метежу један од оних неприправљених и непредвиђених часова, де се узајамна симпатија уједаред појављује и де јој пуне груди весело „добро дошла!“ на сусрет вичу.

(Свршиће се.)

Пепељко.

Народна приповјетка.

Био један човјек и имао три сина. Кад су синови порасли били умре им мати, а отац се на ново ожени. Маћија је била врло зла и горопадна те отера сву тројицу да иду у најам радити. Дуго су они којекуда лутали док нису дошли у једну варош и ту се погоде сваки код другог газде да коње чувају, и кад година прође да добију коња. Најмлађи, кога држаше да је лудкаст, увјек је сједио код банка на су га прозвали Пепељко. Једноч, кад је чувао коње у пољу, отрчи једно ждријебе у квар, а он брже боље за њим, па га хтеде батином тући, али ждријебе проговори: Немој ме тући, ја ћу постати за годину дана велики коњ, а видовит сам, па кад ислужиш годину, узми мене, ја ћу ти увјек од помоћи бити. Тако он није нигда пазно на ждријебе и кад се навршила година дана, заште он то ждријебе те га и добије, па онда пође с браћом кући. Браћа кад га виђоше стану га исемијавати: Нуто, каквог је он коња заслужио, али он није ништа говорио, већ водио своје ждријебе. Браћа потерају своје коње у скок па стану викати: Дед', потерај и ти твог коња да видимо које бржи. Тад ће ждријебе рећи: Пусти ти мене само мало на страну, сад ћу ја доћи па ћу и за те и за ме лијепо руво допијети. Он пусти ждријебе и за часак поврати се оно као врло лијеп коњ, на њему све сама срма и злато, па још од злата и свиле Пепељку одијело донесе. Он се брже боље обуче, узјаше на коња, потера за браћом, те их стигне и престигне па онда одјаше коња и поведе га уза се. У то вријеме стигну и браћа па га запитају: Откуда ти тако брзо? Он, им каже: преким путем. Тад

се стану браћа фалити, како су лијепог јунака на коњу видели ће пројаше покрај њи. Он одговори, да га је и он видео, па пођу даље. Браћа су два трипут пред њим пројашила, али он је увјек на другојачијем коњу и у другојачијем руву њи стизао и претизао. Кад су дошли кући а мати им се разболила, те заште коњске пресне цигерице велећи: да ће оздравити ако поједе цигерицу. И тако они закољу од најстаријег брата коња, а она поједе цигерицу, те оздрави. Али не прође дуго вријемена а она се опет разболи, па заште још једну цигерицу. Они закољу и другог коња, даду јој цигерицу, а она оздрави. Али опет није дуго потрајало, а она се и опет разболи па заште и још једну цигерицу. Браћа хтедоше заклати и пенељковог коња, али он недаде већ им каже: Откако сам заслужио коња још га нисам узјашо, већ пустите ме да га покушам. Они му пусте, те он узјашо коња па га потера. Коњ пође мало па на једанпут пусти крила, отпрне у облаке па падне у једну шуму под један грабић. Ту му ждријебе покаже бунар и рекне му да покваси косу и руке до лаката. Он то и уради. Кад, ал' коса постане златна и рука до лаката. Сад рекне ждријебе: Устргни моје три длаке па их добро чувај, те кад год будеш што требао, упали једну длаку и ја ћу ти доћи и све ти учинити. Немој пред никим кане скидати, нити шта друго говорити до „да“ и „не.“ Ја сад идем] својим путем, а ти иди у ову варош пред тобом па стани тамо код краља у службу. Ждријебе кад му је све исказало пусти крила и отпрне а Пенељко оде у варош и стани се код краља.

(Свршиће се)

Српско народно позориште.

У суботу 19. октобра: „Записници ђаволови.“ Драма у три радње. С француског. Робена је давао Ружић и то као обично добро. У свима је призорима много ваљао, и тек би му то имали рећи, да мало јаче покаже очајање своје кад дозна, да су записници спаљени. Робен у том тренутку мисли, да је заиста све пропало, па глумац треба према томе да удеси и игру своју. Жан Готје био је Телечки. У похвалу му морамо уписати, да је вешто умео казати шта је кад осећао у својим одговорима „да“ и „не.“ Петровић се као Валентин и сувише плашио Робена. Лепо је то кад ко хоће да покаже како се од овог или оног чега боји, ал' тај страх не сме никако неприродан бити. Природа и опет природа ваља да је на уму свакоме глумцу кад свој задатак врши, па ће видети шта ће моћи учинити.

Света је на овој претстави у средњу руку било.

У недељу 20. октобра први пут: „Потурица.“ Драма у 4. радње с певањем, од Ивана Кукуљевића Сакцинског. Телечки је као Селим лепо

казивао мисли, и вешто је обележио гласом и кретањем осећања, која га на радњу покрећу, много му је ваљала и нема игра, ал' опет за то не нађосмо у њему потурицу, који све ногом гази, само да би до славе и части дошао, не нађосмо у њему онај занос што потурицу потурицом чини. Тројана је давао Ружић и то с ватром, ал' опет за то не могоше потпуно да обележи мржњу и освету према брату своме. Нама некако долази, да би Телечки бољи Тројан, а Ружић бољи потурица био. Не би згорег било, да се огледају.

У претстави је суделовало и овдашње српско певачко друштво. Лепо је било видети чланове тога друштва кад оно изађоше на позорницу наоружани, а још лепше слушати их кад стадоше певати. Двапут су морали отпевати песму: „Хајд' на ноге.“

У дворани је пуно света било.

У среду 23. октобра: „Инокогнито“ Шаљива игра у 4. радње од Јана Паларика. По словачком посрбио Коста Руварац. Овај је комад заслужио, да се боље игра него што је одигран. Истина да наши глумци морају сада на брзо много да уче, ал' за то опет не треба да овлада њима малаксалост па да комади лоше испадају.

Света је на претстави у средњу руку било.

Књижевне белешке.

* Емил Чакра јавља да је науман издавати „Књигу за народ“ којом је рад да попуни у нашој књижевности тако звану „пучку књижевност.“ У тој ће се књизи брига водити о томе, како да се поправи народно материјално стање, пољска привреда, обртништво и радиност и на послетку друштвено стање и живот. С тога ће та „књига“ доносити чланке из народне економије и пољске привреде, из свију струка обртништва и радиности, друштвене црте из пучког и домаћег васпитања и све оно што иде на то, да наш народ материјално, друштвено и морално напредује. „Књига“ ће ова излазити у месечним свескама од 4 табака, а стајаће 4 фор. а. вр. Прва књига излази о Божићу. Новци се шаљу самом издаваоцу у Нови Сад. Главни ће сурадник и помоћник у том подухвату бити Ђорђе Рајковић.

* Од омладинских књига налазе се сада две у штампи: „Омладински Календар за г. 1869“ и „Омладинска заједница,“ а обадве се штампају у Новоме Саду. У „Заједници“ излази радња уједињене омладине српске на досадањим трима скупштинама омладинским. Ова се радња разшириће и у табацима уз „Заставу“

БИБЛИОГРАФИЈА*)

Српске књиге.

НАУКА О ВАСПИТАЊУ. Трећи део. Разложио Димитрије Матић. Прештампано из Српских Новина. У Београду, у државној штампарији 1868. На великој 8-ни, 4. л., 164. стр. Стоји?

СРБСКО-ДАЛМАТИНСКИ МАГАЗИН ljubitelj просвјете и народног језика, за годину 1868. Издао на свјет Герасим Петрановић Конзисторијални и М. Драговића Архимандрит. У Задру Печатња Народног Листа. На 8-ни, 1. л., 184 стр. (С именима предбројника). Стоји 60 нов.

О КРСНОМ ИМЕНУ предавање Л. А. Томановића. На бесједи коју је о св. Сави т. г. држало друштво „Првенца“ у православноме сјеменишту у Задру. (Прештампано из Магazine за г. 1868. У Задру. Тискарница Народног Листа. На 8-ни, 16 стр. Стоји?

ПУТОВАЊЕ ПО СЛОВЕНСКИМ ЗЕМЉАМА ТУРСКЕ у Европи Од Гђца Г. Мјур Макензијеве и А. П. Ирбијеве. С енглеског превео Ч. Мијатовић. У Београду, у државној штампарији 1868. На вел. 8-ни, 4. л., XV, 515, стр. Уз књигу је: Мапа јужно словенских земаља по народностима. 2. Европска, Турска, Грчка, Србија и Влашка. 3. Кнежевина Србија. Стоји?

*) Да би ова библиографија што потпунија могла бити, умољавамо лепо све издаватеље и списатеље наше, да би нам љубав имали послати од сваке књиге, коју на свет издаду, по један примерак, или бар потпун и веран наслов сваке књиге. У.

САДРЖАЈ.

Певање и мишљење. (Једна панорама из наше лепе књижевности.) Од Светозара Марковића. (Свршетак). — II. Пролеће. Песме Јована Грчића — Миленка. XVII. Пролеће усрећило пастира. — Сремска ружа. Приповетка из народног живота, од Јована Грчића. (Наставак приповеткиног увода: У гостионици код „полу звезде“ на имен-дан шантавог торбара.) — Српске народне песме, из збирке Ђ. Рајковића — О разном јестиву и пиву. По А. Бернштајну, од Васе Арсенијевића. (Наставак.) — Залив Которски. Путничка црта од Л. А. Томановића. (Свршетак.) — Подлистак: Две пријатељице. — Пецелко. (Народна приповетка.) — Српско народно позориште. — Књижевне белешке. — Библиографија.

Издаје: Матица Српска.

Уређује: А. Хацић.

Платонова штампарија у Новоме Саду 1868.